

Dvorszky Hedvig

A MAGYAR BELSŐÉPÍTÉSZET 1945–2012

2012. március 16-tól szeptember 6-ig volt látható az Iparművészeti Múzeumban az ART DECO és MODERNIZMUS című kiállítás, alcíme szerint Lakásművészet Magyarországon 1920–1940. Amikor a kiállítás kurátorával, Horányi Éva művészettörténésszel végigtekintettük az ehhez a kiállításához kapcsolódó, csaknem 280 oldalas reprezentatív katalógust, kettős érzés fogott el. Az egyik az öröme, amely a kutatómunkát végző szakemberek eredményei láttán keletkezett, a másik a szomorúságé, amely a mai magyar belsőépítészek társadalomban elfoglalt helyzete miatt kialakult. Az említett kiadványban elsősorban Ferkai András, Kiss Éva, Horányi Éva, Reichart Dóra, Ritoók Pál foglalkoztak tanulmányaikban a belsőépítészettel, ezen belül az adott történelmi időszak lakberendezési tárgyaival, és a bútorművességével. Végigtekintve a kiadvány bibliográfiáját, láthatjuk, hogy a két világháború közötti időszakban még vezető szerepet játszó *Magyar Iparművészet* című folyóiratban milyen gyakran foglalkoztak e témával, mint például Bor Pál: *Stíluskritika, stíluselemzés* (1923), Kozma Lajos: *A magyar tradícióról* (1926), Szablya-Frischauf Ferenc: *Küzdelem a kényelmes és ízléses otthonért* (1935), Radisics Elemér: *A Népszövetség palotájának magyar terme* (1936) és mások. Ugyanakkor a korszak szellemi életét is befolyásoló szerzők önálló könyvekben, illetve más publikációkban segítették a tervezőművészek megismertetését, a műfaj elméleti és szakmai kérdéseinek megfogalmazásával. Így például Bortnyik Sándor: *Korszerű lakásművészet* (1930), Frankel György: *Kombinált szoba, kombinált bútor* (1936), Frankel György: *Lakás és bútor* (1938), nem is szólva Kozma Lajos, illetve Kaesz Gyula több helyen is publikált írásairól. Utóbbi 1962-ben adta közre az Ismerjük meg a stílusokat című könyvsorozatban A bútorstílusok címmel megírt, Fekete György és Kigyóssy Ágnes belsőépítészek illusztrációival gazdagított könyvét. Kaesz Gyula generációk által elismert nagyszerű pedagógiai tevékenységére emlékeztek egykori tanítványai, amikor bemutatták belsőépítészeti és bútorterveit a budapesti Tölgyfa Galériában (1987). Ferkai András építőművész *Kozma Lajos modern épületei* című (2006) megjelent könyvében a mester lakberendezési terveit is bemutatta. A belsőépítészetnek mint az iparművészet-tervezőművészet sokféle műfajába tartozó alkotóterületnek a megjelenítésével foglalkozott az *Új magyar otthon* című kiállítás (1940), amelyet az Országos Magyar Iparművészeti Társulat és a Magyar Iparművészek Országos Egyesülete rendezett. A korszak egyik legtöbbet publikáló szerzője Nádaï Pál, önálló kötetet is szentelt a lakberendezés művészetének (1939), de a már említett *Magyar Iparművészet* folyóirat hasábjain több ízben is foglalkozott a házipítés és az iparművészet, a lakás és annak egyes berendezési tárgyainak témakörével. Az eddigiek áttekintése után érthető, hogy a szakma különös érdeklődéssel fogadta Somlai

Tibor *Tér és idő. Lakásbelső a két világháború között 1925–1942.* című, 2008-ban megjelent könyvét is.

A II. világháború után joggal mondhatjuk, hogy megrendítő politikai, gazdasági és társadalmi változások után gyakorlatilag mindent előlről kellett kezdeni a magyar társadalomnak. Témánk szempontjából rendkívül fontos esemény volt az, amikor 1946 augusztusában Perényi Imre megindította az *Új Építészet* című lapot, majd az e köré szerveződő egyesület munkatársaival, Darvas József építésügyi miniszter elnökletével megalakult az *Építéstudományi Központ*. Akkor még nem önállóan működött, hanem a Munkatudományos és Racionálási Intézet keretében (politikai történeti jelentőségű elnevezés! – A szerk.), amelyből 1948-ban tudott kiválni, önállósulni és átköltözködni a Magyar Építőművészek Szövetségének mai székházába. Ebben az esztendőben kormányrendelettel rögzítik az Építéstudományi Intézet (ÉTI), az Ipari Épülettervező Intézet (ITI), a Magasépítési Tervező Intézet (MATI) létesítéseit. Ezek az intézetek 1949-ben már javában működtek, amikor hozzájuk kapcsolódott a Fővárosi Tervező Intézet (FŐTI) is. Az intézmények is jelentős változásokon mentek át, amelyek közül megemlíthjük, hogy a Fischer József építész által elnökölt Fővárosi Közmunkák Tanácsa megszűnt, ellenben Major Máté elnökletével létrejött a Műszaki és Természettudományi Szövetség (MTESZ). 1948-ban megszűnt a *Tér és Forma* című lap, majd az *Új építészet* című is, helyettük új publikációs fórumként jelentek meg az *Építés-Építészet*, majd a *Magyar Építőművészet* című lapok.

A magyar tervezőirodák története című, 2001-ben megjelent kiadvány foglalja össze az ebben az időszakban egymás után létrehozott nagy tervezőirodák történetét. Ezekből jól látható, hogy „a politikai vezetés az előre eltervezett beruházói célok megvalósításához nem kívánt a mérnök és építész társadalom önszerveződésére hagyatkozni, de legfőképp, nem kívánta ellenőrizetlenül hagyni a még megmaradt néhány, önálló elképzeléssel rendelkező alkotó építész egyéniségeket sem”. Emlékezetes marad az 1951. október 26-án megrendezett Magyar Építőművészek Első Országos Kongresszusa, többek között azért, mert az építész társadalomban addigra már kialakult heves vitákat hatalmi szóval zárta le, méghozzá oly módon, hogy a szovjet építészet átvételét írta elő a mindenkor gyakorlatban. Más kérdés, hogy ez a szándék az arra érdemes alkotók belső tartásán és lelkiismeretén folyamatosan megbukott. Az említett könyvben, dr. Finta József, Kossuth-díjas építész, egyetemi tanár által írott tanulmányban olvashatjuk a következőket:

Nagyon nehéz úgy ítéleteket mondani egykori fiatalságunkról (vagy inkább középkorunkról), pályatársainkról, mestereinkről, a minket befogadó, (néha kivető) közösségekről, hogy természetes élet-igenlésünkről, fennmaradási energiánk és taktikáink – és persze ez időben készített terveink, pályázataink, felépült házaink, sikereink és kudarcaink –, hogy mellé nem idéznők vissza a személyzeti osztályok az igazgatói és irodai titkárságok, a munkaügy, a szakszervezeti ágálások, vagy a sokak számára, hál Istennek csak áttételes felügyeletet gyakorló pártgyűlések, penetráns létezését, azt a szinte absztrakt, mindannyiunk felett lebegő Hatalmat, amely árnyékában, élünk, dolgoznunk kellett.”

... *Az Immár a messzeség...* című tanulmányban Finta József így folytatja: „A magyar építészet heroikus harcot folytatott annak érdekében, hogy a végtelenül lesilányított építési-anyaghasználati lehetőségei (lehetetlenségei) mellett, az építőipar technika- és mennyiségcentrikus terrorja kijátszásával, »magasról« diktált elvek és mutatók árnyékában is európai szellemű és minőségű tudjon maradni..... Teljes generációk mentek rá erre a küzdelemre (Rimanóczyk, Nyírik, Janákyk, Farkasdyk – és egzisztenciális értelemben – Jánossyk, Ivánka Andrások, Kiss Lászlók, Szrogh Györgyök – és Istenem, milyen hosszú még a sor –, akik egy »normális« világban egészen más pályát futottak volna be. De ismétlem, ez időben élt és virult a KÖZTI műhelye, ez időben építtette fel Szendrői Jenő az IPARTERV saját »posztgraduális« iskoláját, ekkor született Kecskemét, Szekszárd, Salgótarján városközpontja – gyarapodott Szeged, Pécs belvárosa, lett méltán európai hírű a magyar ipari építészet. Ilyen körülmények között születtek nagy nemzetközi láncokat képviselő szállodáink – ekkor született meg a magyar organikus építészet – és az idő előre haladtával, egyre többet javítottak minőségükön az »átkos« panelos lakótelepek, egészen a lakhatóság, vállalhatóság szintjéig.”

E gondolatsor természetesen felteszi azt a kérdést – nemcsak a gyakorlatban az e korszakot átélő építészekben, belsőépítészekben és iparművészekben – hanem másokban is, hogy hogyan lehetett ilyen körülmények között foglalkozni magával az emberrel, aki végeredményben minden tervezés célja?

Mert, mivel is foglalkozik egy belsőépítész? Mindenekelőtt tudatosítanunk kell magunkban azt, hogy ez az összefoglaló meghatározás csak a modern korokban jelent így meg. A művészettörténet korábbi stíluskorszakai egészen az ipari forradalmakig nem választották külön ezt a fajta tervezői munkát, egy adott építmény művészi kialakítása során szükséges tervezői és kivitelezői műveletektől. Az egykori kézműves keretek között kivi-

telezett berendezési tárgyak milyensége, illetve bármely nagyobb térben elhelyezendő, akár díszítő elemek tervezése és kivitelezése, a tervező és a megrendelő személyes ízlésétől függött. Az ipari forradalom után bekövetkezett társadalmi átalakulások a tömeget helyezték előtérbe, a korábbi „arisztokratikus” ízléssel és megrendelővel szemben. A tömeg ízlését azonban már olyan gazdasági előnyökre törekvő nagyipari gyárak határozták meg, amelyek fokozatosan átvették a korábbi, nemzetekhez vagy régiókhoz, történelmi hagyományokhoz köthető művészi elképzelések helyét. Annak ellenére, hogy a 20. század közepéig továbbra is létezett a kézműves ipar, illetve az egyéni tervezői koncepció iránti igény, mégis egyre nehezebbé vált a tervezői műfajok határainak megfogalmazása. Mint a két világháború közötti magyarországi polgári igényeket kielégítő belsőépítészeti tervezői gyakorlatával összehasonlítva láthattuk, fokozatosan ellentétbe kerültek a műfaji, és a megélhetési érdekek. A hatvanas, hetvenes évekre már nagy ütemben működő, említett nagy tervezőintézetek gyakorlatilag lefedték mindazt a társadalmi igényt, amely egy országban az emberek tevékenységének életterét jelentik. (Ipari épületek, közlekedési és egészségügyi intézmények, szórakoztatás és sport céljára szolgáló létesítmények, lakások, kis házak stb.) Ezért a belsőépítészet, mint fogalom, ebben a szekularizált rendszerben sem volt eléggé pontosan megfogalmazható. Mai napig azt tapasztalhatjuk, hogy nem létezik általánosan elfogadott definíció erre a tevékenységre. Nagyjából úgy határozzák meg a különböző szakmai fórumok, hogy: „A belsőépítész feladata az épített környezet belső tereinek alakítása, annak műszaki tervezése, térszervezése, stílusának kialakítása, hangulatának megteremtése. A belsőépítészet az egyetemes építészet szerves része, annak nélkülözhetetlen alkotóeleme.” A manapság egyre elterjedtebb internetes fórumok egyikén például az olvasható, hogy a belsőépítész munkájának az első lépése az építési engedélyhez szükséges tervek készítésével egy időben készítendő tágan értelmezett koncepcióterv. Ez a műszaki terv kiegészítéseként anyag- és szintablókkal, színes kézi vagy számítógépes látványtervekkel mutatja be az elsődleges belső térrendezést, magát a koncepciót. Utána úgynevezett tender-tervet kell készítenie, mely tartalmazza a berendezési, padlóburkolati és álmennyezeti terveket, amelyek megmutatják a belső térben megjelenő valamennyi burkolatot, azok típusát, kiosztását, gépészeti elemeit, világítótestjeit, beépített és mobil berendezéseit. Mindezekhez tartozik az a konszignáció, amely a betervezett termékekről és anyagokról ad pontos leírást. A kiviteli tervnek pedig tartalmaznia kell a különböző technológiák feladatait (falnézet, részletterv, alaprajz, építési, bontási, gépészeti, világítási, burkolási tervek, szakipari feladatok). Szükség esetén lehet a belsőépítész feladata az egyedi bútortervek elkészítése is. Ha belegondolunk ebbe

a rendkívül sokoldalú ismeretanyagot igénylő szakmai gyakorlatba, nem csodálhatjuk, hogy nemcsak a belsőépítészeti tevékenység pontosítása, hanem a tevékenység oktatása is tulajdonképpen bizonytalanul van meghatározva. A belsőépítész ugyanis, meggyőződésünk szerint, olyan alkotóművész, akinek a művészi fantáziája az elsődleges. Ennek megvalósítása érdekében kell alkalmaznia az előbbieken említett számtalan eszközt és azok alkalmazásához is értenie kell.

Egy másik sajátos szempont – ugyancsak visszatérve az emberhez mint a tervezői célhoz –, hogy magán- vagy közösségi terek megalkotása-e a feladat. Az igények ezen a téren is, természetesen korszakanként változnak. A mi esetünkben, tehát a II. világháborútól napjainkig terjedő időszakban, hatalmas tempóban változtak meg a szokások, még nagyobb tempóban változott meg az ezeket az igényeket kiszolgáló ipari technológiák, és nagymértékben megváltoztak az emberek munkavégzési körülményei is. Stabilitás, mobilitás, állandó vagy bérelt lakótér, állandó vagy ideiglenesen felépítendő szórakoztató létesítmények, világszerte kompatibilis informatikai hálózatokhoz, mint szolgáltatáshoz tartozó épületbelső (lásd pl. a Hilton szállodalánc igényeit, vagy a gyógyászati egységesített szolgáltatási igényeket stb.) A tudományos kutatás eredményei ugyan gyakran meghaladják a gazdasági teljesítőképesség lehetőségeit, de megszűlik az igényeket! A 21. század belsőépítésének – amennyiben megmaradunk e gyakorlat hagyományosan értelmezett fogalomkörénél –, miközben munkáját a számítógépes tervezés segíti, olyan tervezői feladatokkal is számolnia kell, mint például repülőgépek, hajók, szállítható hadikórházak stb. belsőépítész-tervezői szükségleteinek figyelembevétele. Mindezek mellett magának a tervezési folyamatnak is egyre több újszerű csatlakozási pontja állt elő, mint például az ipari formatervező (designer) mérnöki feladatait is figyelembe vevő funkcionális igény. Nem véletlen tehát, hogy az egyik irányból – nevezzük ezt az emberi közvetlen környezetnek – előtérbe került a lakberendezői tevékenység, míg másik oldalról az ipari formatervezői szemlélet és képességek összekapcsolása a mérnöki előírásokkal.

Mit is csinál a lakberendező? Szalai András művészettörténész egyik írásában erről a következőket fogalmazta meg: „A lakberendező lakberendez. Ez ilyen egyszerű. Látszólag. De ha egy kicsit jobban belegondolunk, hogy voltaképpen mit is csinál, amikor egy lakot (lakást, házat, palotát, kastélyt stb.) kell berendeznie, akkor már kicsit nehezebb erre a válasz. A könnyebbség kedvéért próbálkozhatunk úgy is, hogy mit nem csinál, hiszen a lakberendező nem építész, nem belsőépítész, és nem is bútortervező. Viszont az, amit csinál, érintheti mindegyik (részben) rokonszakma tevékenységi körét: például kis mérték-

ben beleavatkozhat a térszerkezet építész által meghatározott tagolásába, és – ha van hozzá elég tehetsége és bátorsága –, akár egyszerűbb bútorokat is tervezhet. Ugyanakkor a lakberendező mégsem elsősorban ezt csinálja, hanem valami mást, amihez a szakmai tudás mellett biztos ízlésre és nagyon jó kommunikációs készségre és meggyőző – bizalmat ébresztő – fellépésre is szükség van. Ez persze másnak sem árt, de önála szinte elengedhetetlen! A lakberendező a lakás használójának bizalmasa is. Talán azért, mert ő az, aki a leginkább beleavatkozik a lakók térhasználati szokásaiba, esetleg egészen a kanapéra kerülő díspárnák színvilágát és anyagát is érintően. Mindezekhez térlátással, szín- és formaérzéssel, rajzkészséggel kell rendelkeznie, el kell tudnia igazodni a stílusok és a divat világában. Elmélyülten kell ismernie az emberek kulturális, életmódbeli és térhasználati szokásait. Általában otthonosan kell mozognia a kultúra világában, hogy képes legyen kulturált otthonok teremtésére, és – sok egyéb mellett – azzal is tisztában kell lennie, hogy az, amit egy-egy alkalommal létrehozott – békét teremtve a mozgékony és tünékeny tárgyak, formák stb. között – könnyen elenyészik... Ilyenkor azonban megint szükség van arra, hogy valaki újra „rendet” teremtsen... S ekkor a lakberendező újra lakberendez. Lehet, hogy a lakberendezők voltaképpen a boldogtalan Szigisphosz király immáron boldog lányai és fiai?” A művészettörténész enyhén ironizáló szavai és, meglehet, szándéka ellenére, tulajdonképpen jól megmutatják a belsőépítész és a lakberendező közötti különbséget.

Amint említettük, a „mesterség” oktatása is több helyszínen folyik. Jelenleg az Iparművészeti Főiskola (ma Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, MOME) Építészeti Intézetén, valamint a Nyugat-Magyarországi Egyetem Alkalmazott Művészeti Intézetében adnak belsőépítész szakirányú diplomát, ahol építészeti és belsőépítészeti tervezést, bútortervezést, építészeti elméletet és szaktörténetet is tanítanak, más tantárgyak mellett. Az oktatás mai tartalma szerint egy lakberendező viszont nem feltétlenül tanul statikát, épület-szerkezet-tant vagy épületgépészetet. Viszont léteznek különféle magán oktatói intézmények, amelyek szintén növelik az ez irányú vállalkozók számát. Például az interneten keresztül is megtalálható Krea Művészeti Iskolában végzett lakberendezők, egy sikeres felvételi vizsga után tovább folytathatják úgynevezett enteriőrtervező vagy enteriőr-stylist szakokon tanulmányaikat. Valószínűleg több hasonló, meglehet önmagában igényes oktatási műhely létezik, amely feltehetően nem működne, ha nem lenne a lakberendezőkre igény.

A több mint hat évtizednyi időszak belsőépítészeinek munkásságát reprezentálni kívánó jelenlegi kötet összeállításakor azonban elsősorban az igen nagy tapasztalattal, munkássággal rendelkező alkotókat tekinthetjük mértékadónak. Nem csak azért, mert tevékenységük, mint látható, az építészekkel egyenrangú felkészültséget és sokoldalú gyakorlati ismeretet kíván, hanem mert megbízásaik természete messze meghaladja a szűk, hétköznapi, lakótéri környezetet. A tervezőirodák történetét összefoglaló említett könyv is azt mutatja, hogy az egyes, megyei rendszerben működő tervező irodák mellett, (mint pl. BARANYATERV, BÁCSTERV, DÉLTERV, GYŐRITERV, MISKOLCTERV, NYÍRTERV, ZALATERV, és így tovább) is a legnagyobbak kapták meg az ország újraépítését meghatározó feladatokat. Ezek közül például az Általános Épülettervező Vállalat (ÁÉTV) főiskolákat, óvodákat, szakorvosi rendelőket tervezett elsősorban, de kapott megbízást irodaházak, lakótelepek, kereskedelmi létesítmények megtervezésére is. A Budapesti Városépítési Tervező Iroda (BUVÁTI) már 1949-től a Főváros hatáskörében újonnan létesítendő épületeire kapta megbízásait. A Kereskedelmi Tervező Iroda (KERTI) 1953 óta, '85-ös megszűnéséig belkereskedelmi érdekltségbe tartozó üzleteket, éttermeket, kis-áruházakat tervezett. A Városépítési Tervező Vállalat (VÁTI) szintén 1949 óta látta el, nevéből következően az ország kiemelt csomópontjainak, gyakorta más tervezőintézetekkel közösen folytatott megbízásait. Sajnálatos, hogy az eddig említett nagy tervezővállalatok többsége e kiadványban nem szentelt külön fejezetet vagy legalább névmutatót az általuk foglalkoztatott belsőépítészeknek, annak ellenére, hogy neveiket az építésztervező mellett tüntették fel.

Kivételt képez a már 1947-ben megalakult Középülettervező Vállalat (KÖZTI), amelynek történeti bemutatása is jól áttekinthető, a vállalat indulásától a szerzők által konkrétan meghatározott különböző korszakolásig. Ezeken a periódusokon keresztül a KÖZTI esetében bizonyos hullámvázások mellett is, felfelé ívelő tendenciának lehetünk a tanúi. A vállalat tevékenységét olyan jelentős épületek jellemezték – hogy csak néhány jól ismertet említsünk –, mint például a budapesti Népstadion tervezése (Dávid Károly), a Budapesti Műegyetem (Rimanóczy Gyula), a Budai Várnegyed helyreállítása (Janáky István), az Iparművészeti Főiskola (id. Farkasdy Zoltán), a miskolci TV-torony (Hófer Miklós), a balatonalmádi Auróra szálló (Kürthy László), a kazincbarcikai kórház (Jánossy György). A KÖZTI számos külföldi tervezői és kivitelezési megbízást is kapott, például Algériában, Nigériában, Kuvaitban, az Arab Emírátságokban és másutt. A KÖZTI történeti anyagának összeállítója Zalaváry Lajos építész vette a fáradságot, és megtisztelve munkatársait,

külön fejezetben sorolta fel az azóta is jelentős tevékenységet folytató, mintegy 50 belsőépítész, köztük kiváló egyetemi tanárokat is. Közülük – mint azt a lexikon címszavai is mutatják – többen jelentős állami elismerésben is részesültek. *Ybl Miklós-díjat* kapott Németh István, Hornicsek László, Király József, Szenes István belsőépítészek. *Érdemes Művész-díjat* kapott Németh István és Bedécs Sándor, ők mindketten *Munkácsy-díjban* is részesültek, hasonlóképpen Mózer Pálhoz, Potyondy Margithoz, Lőrinczi Edithez és Schinagl Gáborhoz. Fekete György *Kossuth-díjat*, Szenes István *Érdemes Művész* elismerést kapott.

Mindezen nagyszabású tervezői munkákon kívül természetesen zajlottak önálló, gyakran kis-szériás bútor- és lakberendezési tárgy-tervezések is, amelyeket más iparművészekhez hasonlóan az Iparművészeti Vállalat országos bolthálózatában tudta megvásárolni az egyedi tervezésű alkotásokra vágyó közönség. Létezett egyfajta bírálati kötelezettség is, amely nélkül nem kerülhetett kereskedelmi forgalomba egyetlen iparművészeti, így tehát belsőépítész által tervezett tárgy sem. Ezt a bírálati munkát részben a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületében, az Ipari Formatervező Tanácsban, illetve a Képző- és Iparművészeti Lektorátus szakmaspecifikus bíráló bizottságai végezték. Amint látható, az évtizedek alatt kialakult egyfajta tervezői státus quo, amelynek megszerzéséhez az egyetemi diploma utáni, kezdetben a nagy tervezővállalatokon keresztül is biztosított állandó munkahelyen és a személyes megbízói kapcsolatokon át vezetett az út. Az 1989/90-es rendszerváltozás után számos intézmény átalakult, a nagy tervezőirodák tevékenysége többé-kevésbé megszűnt, és a magyar művésztszadalom is kénytelen volt megismerni az addig oly áhított szabad világpiac versenyszellemével. Megjelentek a multinacionális vállalatok, és a beruházók saját tervezőikkel. Az eltelt negyedszázad alatt, változó kormányzati politika mellett, kell újra megtalálni az egyéni és a közösségi művészi érvényesülés útjait. A belsőépítészek felismerve helyzetük válságait, az 1990-es évek vége óta szakmai találkozókat szerveztek a MAOE tulajdonában lévő zsennyei művésztelepen, *Belsőépítészek Országos Találkozója* (BOT) címen. Ezeken a találkozókon szakmájuk valamennyi sorsdöntő kérdését alaposan előkészített előadások során tárták fel (így pl. a megszűnt termelőüzemek, gyárak, kisebb-nagyobb műhelyek, anyagbeszerzési hiányosságok, szakmai hatásköri elbizonytalanodások okait stb.), és nem túl nagy sikerrel igyekeztek azt minél szélesebb vezetői körrel megismertetni. A legutóbbi, 2012. szeptember közepén tartott *Határhelyzet – Határesetek* című konferenciájukon, élve a modern technika adta lehetőségekkel, videón rögzítették az elhangzottakat, azzal a céllal, hogy a több mint két évtizede tartó romló

helyzetre konkrétumokkal ismét fel tudják hívni az ország illetékes vezető fórumainak figyelmét. Mindeközben igen nagy változásokat hozott a számítógépes tervezői munka a gyakorlatban, amely szintén komoly hatással volt és van a mindennapi feladatok és a munkaszervezés folyamatát illetően.

2012 novemberében pedig a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetsége Andrássy-úti székházában az utóbbi öt év legfontosabb belsőépítészeti munkáiból rendeztek kiállítást. Ezen alkalommal a kiállítás mellett folytatott tanácskozásokon nyomatékkel adtak hangot annak a panasznak, hogy az építész szakma árnyékában lassan felszámolódnak mint önálló, kreatív belsőépítészek. A gazdasági problémák említése mellett szükségszerűen merült fel e kérdés jogi tisztázása is.

A kortárs magyar belsőépítészet problémáival összefoglalóan eddig nem foglalkoztak a szakmai eredményeket esetenként figyelemmel kísérő sajtóorgánumok. 1992-ben ugyan megjelent Vadas József *A magyar bútor 100 éve* című könyve, mint az egyik részterület monográfiája, továbbá az 1992-ben újraindított *Magyar Iparművészet* című folyóirat is alkalmanként szentelt figyelmet egy-egy belsőépítészeti eredménynek. Az a tény, hogy a belsőépítészek is létrehozták a maguk önálló *Magyar Belsőépítészek Egyesületét* (MABE, elnöke Szenes István belsőépítész) mutatja, hogy a *Magyar Építészkamara Belsőépítész tagozata* mellett (elnöke O. Ecker Judit belsőépítész) szükségét érezték annak, hogy tervezőművészi értékeiket önállóan is képviseljék. A már említett zsennyei BOT találkozók oktatással és a jövővel foglalkozó egyik összefoglalóján a következőket fogalmazták meg záródokumentumukban: „A háromnapos konferencia hangulatát és reflexióit alapvetően meghatározta az a negatív fejlemény, hogy az elmúlt évben az államilag nyilvántartott szakmák sorából törölték a belsőépítészetet, az érintettekkel való lényegi egyeztetés kikerülésével. Ez a nemzetközileg sem igazolható lépés arra indítja a konferencia résztvevőit, hogy kérjék és hatalmazzák fel a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületét (MAOE), a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetségét (MKISZ), a Magyar Belsőépítészek Egyesületét (MABE), a Magyar Építészkamarát, (MÉK) és a Magyar Művészeti Akadémiát (MMA), hogy kellő koordináció után tegyenek lépéseket a méltatlan visszaminősítés megszüntetésére.” Az említett intézményekben a hivatalos diplomával rendelkező belsőépítészek jelentős számban vannak jelen, munkásságukkal megbecsülendő művészeti értéket hoztak létre. Felelősséget éreznek a művészetoktatáson belüli helyzetért is, nemcsak a szakma méltó folytatása érdekében, hanem a már diplomázott és leendő fia-

tal tervezőjelöltek érvényesülési lehetőséghez juttatásáért is. Ritka kivételnek számít, és éppen ezért annál megbecsülendőbb, hogy e téren is feltűnt egy magán mecénás, a Laki Bt. képviseletében, amelynek vezetője 1998 óta az *Az Év Belsőépítésze-díjjal* támogatja és méltatja a szakmai zsűri által kiválasztott és ily módon is megbecsült tervezőt. (1998: Göde András, 1999: Gergely László és Szenes István, 2000: Pataky Dóra és Iványi Mónika, 2001: Hefkó Mihály és Jakab Csaba, 2002: Csavarga Rózsa, 2003: Somogyi Pál és Makk Attila, 2004: Dragonits Márta, 2005: Görgényi Judit, 2006: Rádóczy (f) László és Tolnai Zsolt István, 2007: B. Soós Klára, 2008: Kocsis Barnabás és Kocsis Gáspár, 2009: Tardos Tibor, 2010: Rádóczy (f) László és Tolnai Zsolt István, 2011: Csavarga Rózsa, 2012: Fülöp Krisztina és Glavanovics Orsolya) A Magyar Belsőépítészet 1945–2012 című kiadvány az egyre népszerűbb internetes kommunikáció mellett, különféle társadalmi szokásokat is figyelembe véve, a méltán elismerést kivívott szakmának a minél szélesebb körben való megismertetését és a tervezők munkásságának a kortárs magyar művészettörténetbe illesztését kívánja szolgálni.

Dvorszky Hedvig
művészettörténész